

ههوللهكانى عىراق بو كه مكر دنه وهى سووتاندنى گازى هاوهل له به ره مهينانى نهوته وه

02-04-2023

نووسه ره كان

عهلى سهرياز جاف

كورتته : وه به ره هينان له كه رتى نهوت و گازى عىراق بو وه ته جيگه ي سه رنجى چه ندين كو مپانيا ي وه ك توتالى
فه ره نسي، قه ته ر ئينرجى، به يكه ر هيو ز ئه مريكى و چه ن كؤ مپانيا ييه كى ديكه. ئامانجى سه ره كى ئه و
كو مپانيا يانه وه به ره هينانه له گازى هاوهل له به ره مهينانى نهوت. ئه مريكا ماوه يه كى زوره چاوى له سه ر
وه به ره هينانه له بابته تى گازى هاوهل و چه ندين بابته تى كى ديكه

محەممەد شىياع سوودانى، سەرۆكۆهزىرانى عىراق رۇژى 29/3/2023 بەشدارى لە كۆپەندى (لەپىناو ديموكراسى) كرد و تىيدا باسى لە دوایىن پىشھاتەكانى عىراق كرد و ھەنگاوەكانى داھاتووى وڵاتەكەى خستەروو. سوودانى لە رۇژى دووھەم دا بەشدارى كۆپەندەكە بوو و باسى لە چەندىن بابەتى جياواز سەبارەت بە ديموكراسى لە عىراق و ئەنجامدانى ھەلبژاردنى پارىزگاكان و ھەبەرھىنان لە كەرتى گاز كرد. رۇژى 28/3/2023 كۆپەندەكە دەستپىكرد و بۆ ماوەى سێ رۆژ بەردەوام دەبێت. كۆپەندەكە لەلایەن ئەمەریكاو رێك دەخریت و بەشداربووانىش لەلایەن سەرۆكى ئەو وڵاتەو ھەنگەيشت دەكرين. لە وڵاتانى رۇژھەلتى نۆوھەراست تەنیا سەرۆكۆهزىرانى عىراق و ئيسرائيل بانگھيشت كرابوون.

سەرۆكۆهزىرانى عىراق لە گوتارەكەيدا ئاماژەى بە ھەولەكانى عىراق كرد بۆ بەدھيئەتى ديموكراسى و جەختى لەو كەردەو ھەولەكەى ھەولتى "فراونترکردنى ئازادى رادەبەرىن بەپىياسا" دەدات. ھەروەھا باسى لە ئامادەكارى عىراق كرد بۆ ھەلبژاردنى پارىزگاكان. لەلایەكى دیکەو ھەولەكانى حكومەتەكەى بۆ رازىکردنى عىراقىيەكان و دروستکردنەو ھى متمانەى عىراقىيەكان بە سىستەمى سياسى ئىستاي وڵاتەكە كرد لە رێگەى رووبەروو بوونەو ھى گەندەلى و پىشكىشکردنى خزمەتگوزارى باشتەر.

سوودانى باسى لە بربارىكى زۆر گرنكى حكومەتەكەى كرد كە ئەمەریكا دەمىكە چاوەرپىيەتى و گوتى "حكومەتەكەمان ھەولتى خىراى داو ھى پەرەپىدانى كەرتى وزە و ھەنگاوى راستەقىنەمان ناو ھى ھەبەرھىنان لەو گازەى لەگەل دەرھىنانى نەوت بەرھەم دىت. ئەمەش بە ئامانجى وەستاندى زيانەكانى ئەم سامانە گرنكە بۆ نەوھەكانى داھاتوو، بەدەستھىنانى سەرچاوەيەكى گرنك بۆ كارپىكردنى وىستگەكانى كارەبا، سىيەم، و لە ھەمووى گرنكتر، كەمكردنەو ھى بارگرانى پىسبوونى ژىنگە". [1]

ئەمە لە كاتىكدا ھەبەرھىنان لە كەرتى نەوت و گازى عىراق بوو ھەتە جىگەى سەرنجى چەندىن كۆمپانىيەى ھەك تۆتالى فەرھەنسى، قەتەر ئىنرجى، بەيكەر ھىوز ئەمەرىكى و چەند كۆمپانىيەيەكى دیکە. ئامانجى سەرھەكى ئەو كۆمپانىيەى ھەبەرھىنانە لە گازى ھاو ھەل لە بەرھەمھىنانى نەوت دا. ئەمەریكا ماوەيەكى زۆرە چاوى لەسەر ھەبەرھىنانە لە بابەتى گازى ھاو ھەل و چەندىن بابەتتىكى دیکە.

ھەولەكانى ئەمەریكا و وڵاتانى دیکە بۆ كەمكردنەو ھى سووتانى گازى ھاو ھەل لە بەرھەمھىنانى نەوتى عىراق دا

چەندىن سالى ئەمەریكا ھەولتى وەستاندى سووتانى ئەو گازە دەدات كە لەگەل دەرھىنانى نەوت دا لە عىراق دەردىت. لە ماوەى سالىك دا بالىۆزى ئەمەریكا لە عىراق چەندىن جار جەختى لەم پرسە كەردەو ھى ھەروەھا لە سەردانەكەى د.فوناد حوسىن، وەزىرى دەرھەو ھى عىراق بۆ واشنتن لەلایەن ئەنتۆنى بلىنكن، وەزىرى دەرھەو ھى ئەمەریكا دووبارە جەخت لەسەر ئەم پرسە كرابو ھى [2] و لە كۆنفراسى ميوونش دا جارىكى دیکە بلىنكن لەگەل سوودانى باسى لى كەردەو ھى [3]. لە رۇژى 19/3/2023 بالىۆزى ئەمەریكا دووبارە لە پەيامىكى فیدىویدا لە چوارچىو ھى بەشدارىكردنى لە كۆنفراسى نۆوھەولەتى بەغدا بۆ گفتوگۆ ئامادەيى ئەمەریكاى بۆ پرسەكە دووپانكردەو ھى [4]. ھەولەكانى ئەمەریكا لەم بابەتەدا سالى دواى سالى چەتر دەبىتەو ھى، واديارە ئەمەریكا سوورە لەسەر دەستپىكردنى ئەو پرۆسەيە بە زووترىن كات. ئەمەریكا بەم ھەنگاوە دەتوانىت چەندىن ئامانج بە يەك ھەنگاوە بەدبىننىت بۆيەش ھەر سوورە لە دەستپىكردنى.

لە پاش رووسيا عىراق خاوەن پەلى دووھەمە لە سووتاندنى گازى ھاو ھەل دەرھاتوو لەگەل نەوت دا و، بەپى پىووست سوود لەو گازە وەرھەنگراو ھى. بگرە چەندىن سالى عىراق كە دەبوو ھى ھەناردەكار بوو ھى لەجىاتى ھاوردەكردنى گاز، بەھو ھى ھەبوونى سەرچاوەيەكى بىشووومارى گازو ھى، كەچى عىراق رۇژانە نزیكەى 16 مليار مەتر پى سىجا گازى ھاو ھەل بەخۇراپى دەسووتىننىت كە دەكاتە 70.5% لە برى رۇژانەى بەرھەمھىنراو لە جىھان دا [5]. ھاوكات عىراقى خاوەن 132 تریون پى سىجای گاز، يەكێكە لە سەرھەكىترىن كرىارەكانى گازى ئىران و رۇژانە 20 ملیون مەتر پى سىجای گاز لە وڵاتە ھاوردە دەكات [6].

ھەروەھا، عىراق ھەولەكانى بۆ زیادكردنى بەرھەمھىنانى كارەبا چەكردەو ھى. لە چوارچىو ھى ئەو ھەولەنەش واژۇكردنى گرىبەست بوو لەگەل ھەر يەك لە كۆمپانىيەى جىنرال ئەلكىترىكى ئەمەرىكى بە ئامادەبوونى بالىۆزى ئەمەریكا و سىمىنزی ئەلمانى لەكاتى سەردانەكەى سوودانى بۆ ئەلمانىا. بەپى پلان و رىككەوتنەكەش ئەو دوو كۆمپانىيەى كار لەسەر دروستكردنى وىستگەى بەرھەمھىنانى كارەبا لە رىگەى گازو ھەكەن. ئەمەش پىداووستىيەكانى عىراق لەرووى گازو ھە زياتر دەكات.

جگە لە زيانە دارابى سووتاندنى ئەو گازە، كارىگەرىيەكى يەكجار خراپى لەسەر ژىنگەى عىراق ھەيە. ھەروەھا بەپى ئەو بەلئىنامەى بانكى جىھانى كە عىراق لە 2017 واژۇكردو ھى و بەلئىنداو ھى تاو ھى كو سالى 2030 سووتاندنى گازى ھاو ھەل كۆتايى پىبىننىت [7].

ئەمەریكا و لئاتانى رۇژاوا لە كابىنەى حەيدەر عەبادىيەو ھى بە چرى كارەبان لەسەر ئەم پرسانە كەردو ھى و لە كابىنەكەى كازمى گەيشتنە

قوناخى رېڭكەوتن و دواتر له حكومهته كې سوودانىش دەست به واژۇكردى ئو رېڭكەوتنانه كرا كه هەندېكىان هەولې پەكخستىيان بۇ دەدرا. رېڭكەوتن و وەبەرھىنانى عىراق لەم بابەتەدا پرسىكى زۇر گرنگە و كارىگەرىيەكى بەك جار زۇرى لەسەر داھاتووى عىراق لە زۇر رووہو دەبېت. ئەگەر ئو كۆمپانىانە سەرکەوتووين و بتوان سووتانى گازى ھاوئل نەھىلن يان كەمى بکەنەو، كارىگەرىيەكى بەك جار زۇر ئەرىنى لەسەر ژىنگەى وئاتەكە دەبېت. ھەرۋەھا پشتبەستنى عىراق بە گاز و كارەباى ئىران بەشئوہەكى يەكجار زۇر لە ماوہەكى نىكدا كەم دەكاتەو. بگرہ نيازەكانى عىراق لەوہ زياترہ و پلانى ھەناردەكردى گازيان بۇ ئو روپا ھەيە.

وہبەرھىنەرانى گازى ھاوئل و پەرەپىدەرانى كىلگە گازىيەكان لە عىراق كىن؟

ئىستا ھەر بەك لە شىلى بەرىتانی، مىستىبوشى ژاپونى و كۆمپانىاي گازى باشوور لە چوارچىوہى كۆمپانىاي گازى بەسەر كار لەسەر وەبەرھىنان لەو گازەدا دەكەن. ھەرۋەھا لە مانگى كانوونى دووہمى ئەمسالدا سوودانى لەسەردانەكەى بۇ فەرەنسا تاوتووى چەندىن پرۇژەى لەگەل ئىمانوئل ماكرۇن، سەرۇكى فەرەنسا كرد و يەككىش لەو پرۇژانە پەيوەستە بە كۆمپانىاي تۇتالى فەرەنسى كە پرکەى دەگاتە 27 مليار دۇلار. پرۇژەكەى تۇتال چەندىن سالە پەكدەخرىت، بەلام پىشبینى دەكرىت بەم زووانە تۇتال پرۇژەكە بە ھاوبەشى لەگەل كۆمپانىاي قەتەر ئىنجرى وەرىكرىت و دواتر گرېبەستەكەيان لەگەل عىراق واژۇبکەن. ھەرۋەھا رېڭكەوتن لەگەل كۆمپانىاي بەيكەر ھىوز ئەمرىكى بۇ كاركردن لە كىلگەكانى ناسرىيە و غەراف بەم نىكانە واژۇ دەكرىت. لەلايەكى دىكەشەوہ عىراق لەگەل چەند كۆمپانىايەكى چىنى ھىشتا لە گفوتوگۇدايە. جگە لەوہ لە رۇژى 22/2/2023 عىراق گرېبەستىكى 5 سالەى لەگەل كۆمپانىاي كرىست پىرۇلىوومى ئىماراتى واژۇكرد بۇ وەبەرھىنانى نەوت و گازى سرووشتى لە ھەر بەك لە پارىزگاكانى دبالە و بەسەر. كرىست پىرۇلىووم بە تەنيا ئەم پرۇژەيەى وەرنەكرتوہ و بگرہ ھاوشىوہى تۇتال ئوويش ھاوبەشى ھەيە. كۆمپانىاي جىو جەيدى چىنى و يونائىد ئىنجرى گروپى پاكستانى ھاوبەشى كرىستن لە پرۇژەكەدا [8].

درىژەدان بەم وەبەرھىنانە كارىكى ئاسان نابىت بۇ سەرۇكەزىرانى عىراق و پىدەچىت بەم نىكانە سەردانىكى واشنتن بكات و لەسەر ئەم بابەتە چەندىن گرېبەست و رېڭكەوتننامە لەو وئاتە واژۇبكات. ئەو پرسانەش كە بەلاى ئەمرىكاوہ گرنگن رېڭكەوتننىان لەگەل عىراق لەسەر بكات، برىتىن لە رووبەروبوونەوہى گەندەلى، پارە سىپىكردەنەوہ، وزە، گۇرانكارى كەشوہەوا، كىشەى ئاو و شەرى دزى داعش.

دەستپىكردى ئو پرۇژانە و واژۇكردى ئو گرېبەستانەى ھىشتا واژۇنەكراون دەبنە خالىكى وەرچەرخان نەك تەنيا لە ئابوورى عىراق، بەلكو لە نخشەى وزەى جىھانىشدا. ئەمەش بىگۇمان كارىگەرىيەكى راستەوخۇى لەسەر پەيوەندىيە ئابوورى و سياسىيەكانى عىراق لەگەل ئىران و وئاتانى رۇژاوا دەبېت. بە شىوازىك پەيوەندىيەكانى عىراق لەگەل وئاتانى كەنداو و رۇژاوا بەھىزتر دەكات. عىراقىش لە ھاوردەكارىكى گازى ئىرانىيەوہ دەبېتە بەرھەمھىنەرىكى گاز، لەكاتىكدا ئو روپا و ناوچەكە پىويستى بە گازەكەى ھەيە. لە ھەمووى گرنگرىش وەك ئەوہى سەرۇكەزىرانى عىراق ئامازەى پىدا و ئەمرىكا چەندىن جار باسى لىكرد، نەھىشتنى سووتانى گاز كارىگەرى دەبېت لەسەر كەمكردەنەوہى پىسبوونى ژىنگەى عىراق.

<https://www.youtube.com/watch?v=siZJtckWX3w> [1]

[/https://iq.usembassy.gov/joint-statement-on-the-u-s-iraq-higher-coordinating-committee](https://iq.usembassy.gov/joint-statement-on-the-u-s-iraq-higher-coordinating-committee) [2]

[/https://www.state.gov/secretary-blinkens-meeting-with-iraqi-prime-minister-al-sudani](https://www.state.gov/secretary-blinkens-meeting-with-iraqi-prime-minister-al-sudani) [3]

<https://twitter.com/USAmblraq/status/1637418488531697664> [4]

<https://epc.ae/en/details/featured/gas-flaring-in-iraq-structural-issues-geopolitical-players-and-policy-implications> [5]

[6]

<https://www.alarabiya.net/aswaq/oil-and-gas/2022/10/09/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D9%8A%D8%B9%D9%84%D9%86-%D8%B9%D9%86-%D9%85%D9%81%D8%A7%D9%88%D8%B6%D8%A7%D8%AA-%D9%84%D8%B2%D9%8A%D8%A7%D8%AF%D8%A9-%D9%88%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D8%AF%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%BA%D8%A7%D8%B2->

%D9%85%D9%86-%D8%A7%D9%8A%D8%B1%D8%A7%D9%86

<https://www.swissinfo.ch/ara/afp/%D8%A7> [7]

[/https://www.agenzianova.com/en/news/iraq-lemiratina-crescent-petroleum-awarded-three-oil-and-gas-contracts](https://www.agenzianova.com/en/news/iraq-lemiratina-crescent-petroleum-awarded-three-oil-and-gas-contracts) [8]